

Уладзімір Ісайчаў
а ў чым соль?

Гумарыстычныя апавяданні
са свайго жыцця

Пераклад з рускай мовы

МІНСК
ВЫДАВЕЦТВА «ЧАТЫРЫ ЧВЭРЦІ»
2022

УДК 821.161(476)-1

ББК 84(4Бел)-5

I85

Серыя заснавана ў 2014 годзе

Рэдакцыйны савет:

*М. В. Шабовіч, А. М. Зэкаў, К. В. Камейша,
Л. Ф. Анцух, В. А. Губараў, А. В. Кубышкіна*

Пераклад з рускай мовы
Таццяны Дашкевіч

Ісайчаў, У. М.

I85 А ў чым соль? : гумарыстычныя апавяданні са свайго жыцця / Уладзімір Ісайчаў ; пер. з рус. Т. М. Дашкевіч. — Мінск : Чатыры чвэрці, 2022. — 164 с. — (Несур'ёзна пра сур'ёзнае).

ISBN 978-985-581-500-7.

Кніга вядомага паэта і драматурга Уладзіміра Ісайчава «А ў чым соль?» у перакладах Таццяны Дашкевіч уключае кароткія аўтабіяграфічныя гумарыстычныя апавяданні. Яны ахопліваюць пасляваенны час, застоіны, постсавецкі перыяды і XXI стагоддзе. Творы багатыя каларытам жывой мовы, нечаканасцю сюжэтаў і разнастайнасцю персанажаў.

Дзіўным чынам гісторыі з жыцця, падобныя на анекдоты, сцвярджаюць: добры гумар — гэта лепшыя лекі ў любыя часы!

УДК 821.161(476)-1

ББК 84(4Бел)-5

ISBN 978-985-581-500-7

© Ісайчаў У. М., 2022

© Дашкевіч Т. М., пераклад на беларускую мову, 2022

© Афармленне. ТДА «Выдавецтва “Чатыры чвэрці”», 2022

У ЧЫМ СОЛЬ?

Аднойчы мы з братам Валянцінам вырашылі пакарміць абедам маму і сясцёр. Яны пайшлі жаць на калгаснае поле, а мы, малыя, засталіся ў хаце. Мы бачылі і ведалі, што мама раніцай запарвае кашу ў чыгунку, потым прыходзіць у абед і ставіць пасудзіну ў печ... І, пакуль мама працуе па гаспадарцы, страва даходзіць у печы. Што галава, то розум. Нам прыйшло ў галаву апярэдзіць падзеі і зрабіць матулі сюрпрыз. З вялікай цяжкасцю мы сцягнулі са стала важкі чыгунок, а потым задумаліся... Валянцін сказаў:

— Я дакладна ведаю, што цяпер трэба кашу пасаліць.

Сталі думаць, як саліць. На стале стаяла скрынка для солі велічынёй са шклянку. Мы цалкам убухалі яе ў чыгунок. Нам падалося гэтага мала. Валянцін злазіў на печку, дзе захоўваўся ўвесь стратэгічны схрон солі. Насыпаўшы яшчэ парачку шклянак, мы вырашылі, што, калі будзе недастаткова, дасолім ужо на стале. І ўрачыста засунулі чыгунок у печ.

Мама вяртаецца, а мы зъем, нібы тое сонейка: абед самі зварылі! Ды які абед — незабыўны! Наша

мама нічога не сказала, паспрабавала і нават не зморшчылася. Праўда, есці не змагла...

ДЗЕД, ВІР І СОМ

Усё дзяцінства і маленства я жыў на беразе Акі, куды мы часта хадзілі на рыбалку. І, трэба сказаць, вельмі паспяхова. І, вядома, не абыходзілася без рыбацкіх гісторый! Яны перадаваліся з вуснаў у вусны, з пакалення ў пакаленне. Адну з іх, пачутую ад дзеда, не магу не расказаць.

Дзед жыў на беразе ракі Кудзьма. Ён быў заўзятым рыбаком, да таго ж знакамітым! Спякотным летам да яго з'язджаліся ўсе вядомыя рыбакі Ніжняга Ноўгарада. Ён не ўтойваў ад іх сваіх рыбацкіх сакрэтаў: шчыра паказваў «ураджайныя» месцы, а таксама віры, дзе вадзіліся самы. Госці бывалі розныя, у тым ліку і вельмі шаноўныя кіраўнікі. Не ўсе ўмелі лавіць самоў, разумелі іх звычкі. І тады мой дзед даваў ім свой майстар-клас. Вось адзін са спосабаў лоўлі сома, які я пачуў з вуснаў дзеда.

— Зрання я выбіраюся на раку, вышукваю вір, падпаўзаю да яго і чакаю. На досвітку сом абавязкова паднімецца на паверхню. Для чаго? Для гігіены! Тут жа сом прымаецца чысціць свае вусы аб пясок, ля самага краю віра. Запамінаю гэтае месца — сом гэта робіць у адну і тую ж гадзіну і ў адным месцы. Наступнай раніцай гэтак жа ціха падпаўзаю да віру з двума каламі і сякерай. Чакаю моманту, калі сом

падымецца з глыбіні і пачне распрамляць вусы на пяску... У гэты момант я ўскокваю, утыкаю ў пясок калы, хутка намотваю на іх вусы і рэзка б'ю сома па галаве абухом сякеры. Застаецца толькі бусаком выцягнуць яго на бераг.

Не ведаю, так яно было ці не, але дадому ён нярэдка прыносіў сома. У адрозненне ад начальства, гладка вышкрабанага бяспечнай брытвай, дзед насіў бараду і вусы. Заўсёды — у бездакорнай акуратнасці. Таму звычку сома дзед разумеў як ніхто.

ЦЁТКА МАША І БЫК УРАГАН

У час вайны і ў першыя гады пасля Перамогі ў якасці цяглавай сілы ў вёсках выкарыстоўваліся кастраваныя быкі або камолыя каровы. Конская сіла ў асноўным была дэмабілізаваная на фронт. Ездавымі, як правіла, сядзелі жанчыны.

У нашай вёсцы такім фурманам працавала вельмі баявая ўдава цётка Маша. Штодня яна запрагала быка-еўнуха і вазіла на ім корм, выбраную бульбу, капусту і іншую гародніну, якую вырастцілі ў калгасе. Працадні выстаўляліся ў залежнасці ад выпрацоўкі, гэта значыць ад колькасці перавезенай сельгаспрадукцыі. Яна заўсёды перавыконвала план, і ўсе дзівіліся: як гэта ў яе атрымліваецца на такім ціхаходным транспарце? Цікаўнасць разабрала і мяне, але пакуль не трапляўся выпадак пракаціцца на быку-рэкардсмене.

І вось аднойчы іду я ў школу і чую за спінай шум колаў... Азіраюся і бачу: мяне даганяе цётка Маша на сваім Урагане — так клікалі легендарнага быка.

— Сядай, падвязу, — прапаноўвае цётка Маша. Я з радасцю заскокваю ў павозку і ўладкоўваюся ўтульней на сене. Цётка Маша, як фурман-прафесіянал, сядзіць злева, спусціўшы ногі з падводы, і пытаецца:

— З ветрыкам, ці як?

Я спазняўся ў школу і пажадаў:

— Вядома, з ветрыкам, цётка Маша! — і ў гэты момант я заўважаю ў яе левай руцэ доўгі дубец з намотаным на канцы пакуллем. Правай рукой яна моцна трымае лейцы. Прыкметна саслабляючы лейцы, ездавая дастае з кішэні вяліку склянку з надпісам «шкіпінар» і апускае ў яго канец дубца з пакуллем.

Разявіўшы рот, я назіраю за тым, што адбываецца. І тут я не веру сваім вачам, а яны бачаць наступнае: цётка Маша рэзкім рухам, прыцэліўшыся, накіроўвае прут пад хвост быку... Бык ад нечакана садысцкага прыёму фурмана рэзка рвануў наперад, а я ў адно імгненне скаціўся з павозкі ў дарожны пыл!

Як ні старалася цётка Маша ўтрымаць Урагана, каб даставіць мяне па прызначэнні, так ёй гэта і не ўдалося. А я доўга яшчэ абтрасаўся ад пылу і ў школу ўсё ж такі спазніўся. Але ўсё адно я быў задаволены: мне ўдалося даведацца сакрэт перавыканання плана перавозкі цёткай Машай на гэтакім унікальным грузавым транспартным сродку з такім арыгінальным пераключэннем «скрынкі перадач»!

ГІМН І ЛУНАЦІК

Гімн Савецкага Саюза раней гучаў па радыё два разы за суткі: у шэсць гадзін раніцы, паведамляючы пра пачатак працоўнага дня савецкага чалавека, і ў дванаццаць гадзін ночы, нагадваючы пра час, калі ўжо нармальны чалавек, нават калі і не хоча, але абавязаны класціся спаць.

Мая сямігадовая школа знаходзілася за тры кіламетры ад дома, у іншай вёсцы. Заняткі першай змены пачыналіся а восьмай гадзіне раніцы. Я хадзіў туды вучыцца з пятага па сёмы клас. Узімку цягнула рана, электрычнасці ў вёсцы яшчэ не было, і спаць мы клаліся задоўга да пачатку гімна, у апраметнай цемры. Уставалі з першым гімнам, а шостаі гадзіне раніцы. Я быў вельмі добрасумленным школьнікам і прачынаўся заўсёды самастойна пад звыклыя гукі прыемнай дзяржаўнай музыкі, мыўся ля рукамыніка, апранаўся, выпіваў пакінуты з вечара мамай кубак малака з акрайцам хлеба і ішоў у школу.

Так было і на гэты раз. Прагучаў гімн. Як заўсёды, я выканаў з дня ў дзень пастаянны рытуал, узяў партфель пад паху і вынырнуў з брамкі.

Марозна. Поўня. Зорная ноч. Цішыня. Снег рыпае пад нагамі. Трохі счакаўшы аднакласнікаў і зразумеўшы, што, мабыць, я затрымаўся і яны ўжо прайшлі міма майго дома, паспяшыў іх даганяць на ваколіцу. Праходжу міма «пажаркі», на якой дзяжурыў вартаўнік, і чую яго голас:

— Гэй ты, лунацік, куды ідзеш?

ПРА АЎТАРА

Уладзімір Мікалаевіч Ісайчаў нарадзіўся 29 студзеня 1942 г. у вёсцы Сартакава Багародскага раёна Горкаўскай вобласці Расіі.

Дзяржаўны і грамадскі дзеяч, юрыст, пісьменнік, сакратар Саюза пісьменнікаў Расіі, старшыня грамадскага руху «Вяртанне да вытокаў».

З 1962-га па 1965 г. праходзіў службу ў войску (Крамлёўскі полк). У 1969 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1969-га па 1970 г. — юрысконсульт Маскоўскага абласнога навукова-даследчага інстытута імя М. В. Уладзімірскага. З 1970-га па 1972 г. — кансультант, старшы інструктар аддзела абагульнення практыкі і інструктавання Дзяржарбітражу пры Савеце міністраў СССР. З 1972-га па 1981 г. — галоўны арбітр Дзяржарбітражу пры Брэсцкім абласным выканаўчым камітэце БССР, з 1982 г. — галоўны дзяржаўны арбітр БССР. З 1989-га па 1991 г. — першы намеснік галоўнага дзяржаўнага арбітра СССР, у 1991-1992 гг. — першы намеснік старшыні Вышэйшага арбітражнага суда СССР. З 1992 г. — намеснік старшыні Вышэйшага арбітражнага суда Расійскай Федэрацыі.

Са студзеня 2012 г. — у адстаўцы, прызначаны саветнікам старшыні Вышэйшага арбітражнага суда Расійскай Федэрацыі.

Аўтар зборнікаў вершаў: «Романс о романсе» (2001), «Откровение» (2002), «Возвращение к истокам» (2003), «Искренне Ваш» (2004), «Рассвет встречаю я с тобой» (2005), «Вечность любви» (2007), «Цветы танцуют танго» (2008), «Сказ о Байкале» (2009), двухтомніка «Избранное» (2010), «Сартаково — жемчужина Березополя» (2011), «Соловей — любви свидетель» (2012).

Вершы Уладзіміра Ісайчава перакладаліся на італьянскую, балгарскую, сэрбскую, армянскую і казахскую мовы.

У 2011 г. па паэзіі Уладзіміра Ісайчава вядомым балгарскім кампазітарам Найдзенам Андрэевым створаны музычна-паэтычны спектакль «Адкрыццё». Гэтым спектаклем у лютым 2011 г. распачыналіся дні Расіі ў Балгарыі. У 2012 г. на вершы паэта Ніжагародскім музычным камерным тэатрам пастаўлены музычна-паэтычны спектакль «Вяртанне».

На вершы Уладзіміра Мікалаевіча напісана звыш 100 песень і рамансаў. Ён супрацоўнічаў з народнымі артыстамі СССР Ігарам Лучанком, народнай артысткай Расіі Лідзіяй Нябабай, Аляксандрам Марозавым, Аляксандрам Журбініным, Марыяй Бахаравай, Любоўю Пузікавай, Сяргеем Калмаковым, Бісерам Кіравым і Найдзенам Андрэевым (Балгарыя), Лідзіяй Валентай (Lidia Valenta, Германія) і інш. Выдадзены музычныя альбомы «Жизнь, не спеши!» і «Осенний бал» Лідзіі Нябабы, «Небесная любовь» Марыі Бахаравай, «Свеча и розы» і «Сокровенное» Бісера Кірава, «Седьмое небо» і «Соловей — любви

свидетель» Любові Пузікавай, «Для Вас, женщины» Сяргея Калмакова і нотны альбом «Цветы танцуют танго».

Вечарыны, прысвечаныя творчасці Уладзіміра Ісайчава, праходзілі таксама ў Мінску і Брэсце. Вершы друкаваліся ў альманаху «Белая Вежа». Творчасць пісьменніка адзначана шматлікімі літаратурнымі ўзнагародамі, у тым ліку медалём Саюза пісьменнікаў Беларусі «За вялікі ўклад у літаратуру».

Уладзімір Мікалаевіч мае сям'ю. У яго пяцёра ўнукаў, жонка і дачка — урачы, сын — артыст цырка.

Жыве ў г. Маскве (Расія).

ЗМЕСТ

У чым соль?	3
Дзед, вір і сом.	4
Цётка Маша і бык Ураган.	5
Гімн і лунацік	7
Крапіўная ліхаманка	8
Адна правіна — два пакаранні.	10
На Вадохрышча	11
Не разлічыў	13
Казёл Данілыч	14
Джэнтльмен	16
Чортаў Яр	18
Кепскі прыклад заразлівы	20
Пераблытаў	20
Цярністы шлях да рубінавых зораў	22
Крамлёўскія нявесты	25
Пажыццёвая плата.	25
Кветкі ў патрэбную гадзіну	26
Дарваліся!.	28
Пад Левітана	30
Няправільныя куранты. Апавед крамлёўца XXI стагоддзя	33
Гістарычны штурм.	33
Прыслугоўвацца моташна	35
Студэнт-«тэарыст»	36
Аўтарытэтны верабей.	37
Пралёт начнога матыля.	38
Закон для ўсіх адзіны.	39

Гарэлка «Прыма»	42
На споведзі	43
Песня і партыя — непадзельныя!	44
Дзядзька падобны да таты	46
Пра грыбы	48
Зяец для дачкі	52
Ах, гэта ж мой Паўлік!	53
Выдаткі пераліку	54
Аварыя ўдваіх	55
Куды завядуць сляды	55
Урок чаявання	56
Суддзя-міжнароднік	58
Узрост — не перашкода!	60
Два арбітры	61
Нечаканая роля	64
Першамайскі падарунак	65
Ранішні гімн	68
«Падушачкі» з сакрэтам	70
За жонкай — як за каменнай сцяной	72
Нумар для «не бабы»	74
Я, прабачце, не мужык	75
Гаўрош і мастацтва	76
Знаходлівы казах	77
Кума і шчупак	78
Не па Далю	80
Незапатрабаваныя тэпці	81
Твар у клетачку	82
Мыльны напой	83
Лепш «ам», чым аддам	85

Рэкламная кампанія	87
Майстар-клас гарманісту	88
Бурштынавая «ліхаманка»	89
Выкрыццё Дзедэ Мароза	90
Спадчыннасць	93
Пераўвасабленне	95
Хмары разганю рукамі	98
Паляванне на мядзведзя	100
Адзін бот — не пара	103
Рызыкаўны заплыў	106
Дзве дзяржавы — тры гімны	107
Адкрытае галасаванне	108
У апазіцыі	110
Двойчы ненармальны	111
«Хрэнавы» выпадак	112
На крылцах з крамы	113
Па сяброўстве на «шабашцы»	114
Зімовыя купанні	116
Тры атланты	117
Важны прыём	118
Сіла мастацтва	120
Як жарт зрабіўся быллю	121
Ракета і вадалаз	123
Наперад або назад?	124
Экзамен пад аховай	126
Магія шара	126
Два пытанні — адзін адказ	129
Даў справаздачу	130
Касмічны палёт	131

На краі прорвы	133
Слабасць да балета	134
Не было б шчасця	139
Сустрэча па адзежцы	141
Раздваілася	143
Адзін падарунак да двух святаў	145
Што ты зробіш з гэтай цешчай!	147
З добрымі намерамі	148
Міхайлаўна і Пятровіч	149
Пад дваініка спрацаваліся	150
Шэдэўр	152
Цуды заўсёды пад рукой!	155
<i>Пра аўтара</i>	157